

## בן דרור ימיני



# אין דמוקרטיה בלי יהודית

עקרון ההגדרה העצמית. בימים הללו יש מי שמנסה להציג את הציונות כעוד תנועה קולוניאליסטית. אין שקר גדול מזה. זכות ההגדרה העצמית, שהציונות דרשה, הייתה מעצם טבעה ומהותה אנטי-אימפריאליסטית ואנטי-קולוניאליסטית. אבל הרצל, כך ממשיכה הטענה, התכוון למדינת היהודים, ולא למדינה יהודית. גם זה הבל. הטענה הזאת כבר הופרכה (במחקר ממצה של יורם חזוני). הרצל אמר גם מדינת היהודים וגם מדינה יהודית. ולמען הסר ספקות, בנאומו הראשון בקונגרס הציוני הוא אפילו טרח לומר: "הציונות היא שיבה אל היהדות עוד לפני השיבה אל ארץ היהודים". הוא כמובן לא התכוון ליהדות של הגוש החרדי. ואחר העם, שנחשב קצת יריב למגמות מסוימות בתנועה הציונית, הבהיר: "לא רק מדינת יהודים, כי אם מדינה יהודית באמת".

צילום: א.מ. ליליין



הרצל. "הציונות היא שיבה אל היהדות עוד לפני השיבה אל ארץ היהודים"

## העידן הלאומי פה

חלף זמנו של העידן הלאומי, טוענים רבים. האומנם? העובדות מציגות סיפור הפוך. ברה"מ התפרקה ל-15 מדינות לאום. וכאשר רוסיה מסרבת לקבל את העצמאות הלאומית של אוקראינה – כל המדינות המתוקנות מתייצבות לצד האחרונה. צ'כוסלובקיה התפצלה לשתי מדינות לאום. יוגוסלביה התפצלה לשבע ישויות אתניות-לאומיות. הפלסטינים דורשים זכות לאומית להגדרה עצמית, ועיתון "הארץ" הוא מהתומכים המובהקים בדרישה. למעשה, רוב מדינות העולם הוקמו על בסיס זהות משותפת. כלומר, מדינות לאום. ורק לישראל אין זכות להגדרה עצמית לאומית? אכן, היהדות היא גם דת וגם לאום. אבל ישראל לא יחידה. ארמניה היא מדינת דת ולאום מובהקת. כך גם עוד מדינות, בהן מערביות, שיש בהן דת מדינה שמעוגנת בחוקה, ובוראי שכך במדינות מוסלמיות (כמעט כולן). ומיעוטים לאומיים, כמו גם מהגרים, אמורים להישבע אמונים לחוקה שכוללת דת מדינה, להצדיע לרגל שיש בו את הצלב הנוצרי, ולפעמים גם לשיר המנון לאומי לעילא. אבל דין אחד לעולם. דין אחד, אליבא דכוחות הקרמה, לישראל. גזענות בתחפושת של נאורות.

## מה השתנה מ-96'?

בתקופת הסכמי אוסלו החלו להישמע קריאות, על ידי קבוצות מתוך ערביי ישראל, שדרשו להסל את אופייה היהודי של מדינת ישראל. ועיתון אחד, שהיה חשוב ונאור, נאור באמת, התייצב מול הדרישות הללו באומץ רב ובהחלטיות. וכך נכתב אז במאמר המערכת: "המיעוט הערבי צורך כשהוא תובע שוויון זכויות מלא, אך יש תחום אחד שבו זכותו של הרוב היהודי להשמיע את עמדתו ולהמליץ למיעוט הערבי להאזין לה בקשב: רוב אזרחי המדינה לא יסבלו תנועות פוליטיות שיקראו לחיסול אופייה היהודי של המדינה. המדינה הזאת קמה כדי להעניק בית לאומי לעם היהודי. העם היהודי הוא ישות אתנית-לאומית יחידה במינה, המשלבת דת ולאום, ושום להטוט מינוחי אינו יכול לשנות עובדת חיים זו. לפיכך, כללי המשחק הפוליטיים המתנהלים בישראל נגזרים מן האקסיומה שזו מדינה יהודית, וכי שום כוח פוליטי אינו יכול לצפות שיותר לו לערער על כך".

ואם זה עדיין לא ברור, זה היה מאמר מערכת של עיתון "הארץ", תחת הכותרת "זהות ושוויון אזרחי", שפורסם ב-12.2.96. בצדק קבע המאמר שהוא שאין להטוט מילולי שיכול לבטל את "האקסיומה שזו מדינה יהודית". גם לא להטוט המילולי המביך של עורך "הארץ".

bdyemini@gmail.com

\* מגילת העצמאות נמצאת על ראש שמחתנו. למרות שלא מדובר בחוקה, מדובר במסמך מכונן, שהוכנס אחר כבוד גם לחוק יסוד כבוד האדם. וטוב שכך. צירוף המילים "מדינה יהודית" מופיע שם פעמיים. המילה "דמוקרטית" רווקא לא מופיעה שם, אבל התוכן, שקובע שמדינת ישראל "תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות; תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות; ותהיה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות" – מבהיר שמדובר לא רק בדמוקרטיה אלא גם בליברלית.

אין כמעט בישראל מי שמערער על מהותה של ישראל כמדינה דמוקרטית, ואפילו תומכי ההפיכה המשטרית, לשיטתם, רוצים להפוך אותה ל"קצת יותר דמוקרטית". הם טועים. אבל הם לא לבר. משום שיש מי שרוצה לקחת ממדינת ישראל את הזהות שלה כמדינה יהודית. עד עכשיו אלה היו בעיקר נציגי השמאל הקיצוני, האנטי-ציוני, שחזרו וחוזרים על הפזמון השחוק על כך ש"יש סתירה בין דמוקרטיה ליהודית". יש להם נציגות בשני גופי הידע החשובים ביותר בעולם, המדיה והאקדמיה, וגם בעיתון "הארץ", שמוכיל קו שהוא פחות ופחות ציוני. זו הדמוקרטיה. גם התנגדות לעצם מהותה של ישראל היא ביטוי לחופש הביטוי ודמוקרטיה.

דא עקא, שלא מדובר רק בשוליים. עכשיו זה עורך "הארץ", אלוף בן, בכבודו ובעצמו, שפירסם לפני כשבוע מאמר, תחת הכותרת "יהודית ודמוקרטיה? הגיע הזמן למחוק את המילה היהודית". לקרוא ולשפשף את העיניים. הטרורף המשיחי מימין רוצה לוותר על ה"דמוקרטיה". הטרורף המשיחי

משמאל רוצה לוותר על ה"יהודית". יש משהו מביך בטענה של עורך "הארץ", על "המסע הביביסטי למחיקת מגילת העצמאות", כשהוא מקדיש מאמר שלם כדי לרמוס את עיקר העיקרים של מגילת העצמאות. מדינה יהודית. עד כדי כך טחו עיניו מראות?

גם בימים של מחלוקת ופילוג וקיטוב, האתוס המשותף והמכנה המשותף הוא "היהודית ודמוקרטיה". זה הרבק. ביום שבו חלילה יתגשם חזון האימים של ישראל ללא "יהודית", היא תהפוך למדינת הגירה. לא יהיה חוק השבות. הפלסטינים ידרשו ומן הסתם גם יקבלו את "זכות השיבה". הסיבה היחידה שלמרות שישראל נמצאת במזרח התיכון היא עדיין דמוקרטית – היא שהיא גם יהודית וגם עם רוב יהודי. הימין החשוך, אכן, רוצה לוותר על הדמוקרטיה, כדי להקים מדינה גדולה, מהים עד הירדן, תחת שלטון יהודי. והשמאל החשוך, אבוי, רוצה לוותר על היהודית. זהו שיח מפרק. שיח אנטי-ציוני של שני הקצוות.

## בלפור, אבל לא רק

צריך להזכיר מושכלות יסוד. רדיפות היהודים היו אלפי שנים. הן לא התחילו בסוף המאה ה-19. תנועות משיחיות, בעיקר נוצריות, תמכו בשיבת היהודים לציון (ועליהן מסופר, למשל, גם בספרו הנפלא של מיכאל אורן, "עוצמה, אמונה ודמיון"). אבל היהודים לא הצטרפו. מה קרה רווקא בסוף המאה ה-19? ובכן, להרצל יש תפקיד נכבד. אין ספק. אבל הציונות המדינית התעוררה משום שבאותן שנים הייתה התעוררות מהודשת של תנועות לאומיות נגד שלטון האימפריית והקולוניאליזם. הן דרשו חופש, עצמאות, ובעצם: זכות להגדרה עצמית.

הצהרת בלפור ניתנה אמנם גם בזכות פועלו של חיים ויצמן. אבל, כפי שהוצג במחקר של מרטין קרמר, היא

**אכן, היהדות היא גם דת וגם לאום. אבל ישראל לא יחידה. יש עוד מדינות, גם מערביות, שבהן דת מדינה שמעוגנת בחוקה, ומיעוטים לאומיים, כמו גם מהגרים, נשבעים לה אמונים, מצדיעים לדגל עם הצלב הנוצרי, ושרים המנון לאומי לעילא**